

3. Мулик К.В. Основи спортивного туризму: [навчальний посібник] / К.В. Мулик, Т.І. Гриньова, О.Я. Булашев, С.І. Бершов. – Харків: Стиль-Издат, 2015. – 94 с.
4. Ободовський П.А. Туризм і здоров'я дитини: методичні рекомендації / П.А. Ободовський. – Харків: Стиль-Издат, 2009. – 33 с.
5. Топорков О. М. Роль та значення загальної та спеціальної фізичної підготовки учасників спортивних туристських походів для профілактики нещасних випадків / О. М. Топорков // Молода спортивна наука України : [зб. наукових праць з галузі фізичної культури та спорту]. – Львів, 2010. – С. 333–338.
6. Abramov V. V. Sportivniy turizm: pidruch. / V. V. Abramov; Khark. nats. akad. mis'k. gosp-va. – Kh.: KhNAMG, 2011. – 367 s.
7. Dyakhter V. D. Osnovi ozdorovcho-sportivnogo turizmu : [Navch. posib. dlya zakl. osviti.] / Dyakhter V. D. – K. : Nauk. svit, 2003. – 203 s.
8. Fedotov Yu.N. Sportivno-ozdorovitel'nyy turizm: [Uchebnik dlya studentov vuzov, osushchestvlyayushchikh obrazovatel'nyu deyatelnost' po napravleniyu 521900 – Fizicheskaya kul'tura i spets. 022300 – Fizicheskaya kul'tura i sport] / Yu. N. Fedotov, I. Vostokov. – M.: Sovetskiy sport, 2002. – 361 s.
9. Nikishin L. F. Turizm i zdorov'ye / L. F. Nikishin, A. A. Kostrub. – K.: Zdorov'ya, 1991. – 222 s.

Николаенко В.В.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

КАДРОВЕ ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ФУТБОЛУ У ФРАНЦІЇ ТА НІДЕРЛАНДАХ

У статті здійснено порівняльний аналіз підходів до організації підготовки спортивного резерву для професійного футболу в провідних країнах Західної Європи (Франції, Нідерландах). Розглянуто особливості вирішення проблем підготовки юних футболістів на двох рівнях функціонування систем резервного футболу - на національному рівні та на рівні футбольних клубів. Визначено необхідність в науковому обґрунтуванні підходів до адаптації досвіду країн з високим рівнем розвитку футболу до умов інших країн.

Ключові слова: футбол, спортивний резерв, організаційно-управлінська система.

Николаенко В.В. Кадровое обеспечение профессионального футбола во Франции и Нидерландах. В статье осуществлен сравнительный анализ подходов к организации подготовки спортивного резерва для профессионального футбола в ведущих странах Западной Европы (Франции, Нидерландах). Рассмотрены особенности решения проблем подготовки юных футболистов на двух уровнях функционирования систем резервного футбола - на национальном уровне и на уровне футбольных клубов. Определена необходимость в научном обосновании подходов к адаптации опыта стран с высоким уровнем развития футбола к условиям других стран.

Ключевые слова: футбол, спортивный резерв, организационно-управленческая система.

Nikolaenko V.V. The skilled providing of professional football in France and Netherlands. The article presents a comparative analysis of approaches to the training of sports reserve for professional football in the leading Western European countries (France and Netherlands). The features of problem-solving training of young players at two levels of backup operation Cup - at the national level and at the level of football clubs. The necessity of the scientific rationale for the approach to adapt the experience of countries with a high level of football to the conditions of other countries.

Key words: football, sports reserve, organizational and administrative system.

Постановка проблеми, актуальність. Останніми десятиріччями процес кадрового забезпечення західноєвропейського професійного футболу розгортається під впливом двох тенденцій [9, 10]. Перша полягає в активному залученні висококваліфікованих гравців із зарубіжних країн, що дає змогу клубам відносно швидко досягати бажаних спортивних та економічних результатів. Друга тенденція передбачає довготривалу кропітку роботу футбольних фахівців з пошуку обдарованих дітей та поступове доведення їх до рівня високої спортивної майстерності шляхом систематичної багаторічної підготовки. На сьогодні як на рівні окремих футбольних клубів, так і на рівні керівних органів футболу поступово визріває переконаність у тому, що втілюватись у практику кадрового забезпечення футболу має саме друга тенденція, оскільки вона забезпечує кращі перспективи розвитку національного футболу в цілому. З огляду на це важливим є науковий аналіз підходів, які застосовуються структурами футболу у країнах Західної Європи, що є лідерами світового футболу. Результати такого аналізу можуть стати у нагоді українським фахівцям з метою їхньої адаптації до потреб кадрового забезпечення футболу в Україні.

Дослідження проводилось в рамках теми 2.3 «Науково-методичні основ удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з врахуванням особливостей змагальної діяльності» Зведеного плану НДР в області фізичної культури і спорту Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту на 2011-2015 рр. (номер державної реєстрації 0111U001722), яка виконується на кафедрі футболу Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Мета роботи – здійснити порівняльний аналіз підходів до організації підготовки спортивного резерву для професійного футболу у провідних країнах Західної Європи (Франції, Нідерландах).

Методи: аналіз спеціальної літератури та програмних документів, метод порівняння та зіставлення.

Результати досліджень та їх обговорення. Аналіз літературних джерел, а також практики діяльності структур західноєвропейського футболу свідчить про те, що проблеми підготовки спортивного резерву вирішуються на двох рівнях – національному рівні та на рівні футбольних клубів [1-3]. Кожна країна демонструє свої варіанти вирішення проблеми

підготовки молодих футболістів.

Франція. Аналізуючи систему багаторічної підготовки юних футболістів у Франції, слід врахувати наявність великих потенційних можливостей її ефективного розвитку, які закладені в самій системі організації спорту в даній країні. Її відмінною рисою є спільне управління державними фондами, здійснюване самою державою (Міністерство молоді та спорту) і громадським спортивним рухом в особі Національного олімпійського та спортивного комітету, що представляє всі спортивні федерації. У таких умовах Федерація футболу Франції (FFF) має можливість утримувати сім регіональних центрів підготовки юних футболістів. Центри фінансуються державою. У них тренуються кращі 12-15-річні гравці, які живуть в найближчих районах. Кожен французький футбольний клуб вищого дивізіону зобов'язаний мати власний інтернат, так званий центр майстерності [8]. Одним з найбільш відомих є Національний технічний центр імені Фернана Састра (Клефонтен), розташований в 50-ти кілометрах на північний захід від Парижа. Центр створено в 1988 році з ініціативи Састра, який очолював FFF з 1972 року по 1984 рік. Центр французького футболу виконує ряд найважливіших місій. По-перше, Клерфонтен є центром підготовки першої збірної команди Франції. По-друге, тут же дислокуються і інші збірні країни при необхідності. По-третє, в центрі відбувається виховання молодих жінок-футболісток. Ну і, нарешті, по-четверте, тут же базується одна з кращих і найвідоміших футбольних академій світу [7].

Крім Клерфонтена в країні діють ще вісім елітних футбольних академій (Кастелмару, Шатору, Льєвен, Діжон, Марсель, Плуфраган, Віші і Реймс). У центр приймаються діти, що відповідають жорстким вимогам - наявність французької національності та проживання в паризькому окрузі або ж у сусідніх регіонах. Відбір в академію проходить у кілька етапів. Для початку претенденту потрібно пройти відбір у своєму місті. Після цього, якщо він за географічним принципом підходить, проходить перегляд в передмісті Парижа. Якщо і тут юний гравець справляє позитивне враження на місцевих тренерів, він залишається ще на три дні, де із сорока претендентів вибирають команду з максимум 24-х осіб (у списку не може бути більше чотирьох воротарів).

Строго регламентовано кількість тренувань на тиждень, турніри, в яких беруть участь гравці тієї чи іншої вікової категорії, розпуск учнів по домівках і їх повернення в академію. Приймаються тільки діти в 13-річному віці. Навчання триває - три роки. Ефективність підготовки висока - щорічно в середньому шість-сім випускників академії підписують контракти з професійними клубами. Тренерами академії ефективно реалізується принцип індивідуального підходу до кожного вихованця. Велика увага, наприклад, звертається на формування та закріплення навичок роботи не "своєї", тобто не робочою ногою. Акцент робиться також на психологічних моментах підготовки. Також триває робота над засвоєнням технічних прийомів і навичок. У центрі навчаються не тільки хлопці, але і дівчата. Для останніх віковий ценз трохи вище - їх приймають у академію з 15-ти років. У 2006-му році в Клерфонтені відкрито медичний центр. Тут можуть отримувати консультації як учні центру, так і інші спортсмени. Також у Центрі проводяться різні семінари - усе потрібне для цього є. Це і аудиторії, обладнані за останнім словом техніки, і бібліотеки зі спеціалізованою літературою для тренерів, спортивних менеджерів, і архіви відеозаписів футбольних програм, матчів французьких клубних команд і національної збірної. Коли юним футболістам виповнюється 15 років, найбільш підготовлені потрапляють у розпорядження професійних клубів. З моменту досягнення юнаками 16-річного віку клуби можуть укласти з ними контракти строком до 5 років на час навчання в інтернаті клубу (тобто до 21 року) і, таким чином, зберігати у себе талановитого гравця до його переходу до складу дорослої команди. Брати участь в офіційних турнірах має право лише клуб у якого є власний інтернат, де викладають тренери, які пройшли спеціальний курс навчання, розрахований на підготовку фахівців по роботі з молоддю.

Дитячо-юнацькі інтернати мають кілька категорій фінансування. Чим більше кваліфікованих випускників готує інтернат, тим вище стає категорія його фінансування. При цьому до футбольних дисциплін, що входять в програму середньої школи і які стосуються успішності слухачів, пред'являються серйозні вимоги. Всі ці питання, включаючи навіть самі незначні деталі, відображені в Хартії французького футболу. Така ж сама ситуація з контрактами. Клуб, в якому проходив навчання юний футболіст, в якості компенсації за понесені у зв'язку з цим витрати наділена переважним правом на укладення в подальшому з цим гравцем першого професійного контракту. Термін дії зазначеного контракту може варіюватися, однак не повинен перевищувати трьох років. Перехід молодого гравця в професійний клуб відбувається згідно з установленим порядком. У вищому дивізіоні не проводиться розіграш першості серед команд юніорів (16-18 років). 16-18-річні футболісти автоматично потрапляють в сильні аматорські команди клубів вищого дивізіону, що займають лідируюче положення в регіональній лізі. Крім того, дозволено для внесення до заявочного списку команд 1-й і 2-й ліг кількість професійних футболістів не може перевищувати 21. Дія цього ліміту не поширюється на тих молодих гравців, які стали професійними гравцями у своєму рідному клубі.

Нідерланди. Система багаторічної підготовки юних футболістів в цій країні здійснюється головним чином футбольними академіями клубів [5, 11]. Вона заснована на використанні так званої єдиної королівської методики навчання юних футболістів. Суть її полягає в тому, що найбільш талановиті учні, починаючи з 10-річного віку, розвиваються і удосконалюються на основі своїх найбільш сильних індивідуальних якостей. Якщо, наприклад, у одного краще виходить швидкісний дриблінг, в іншого - ведення силової боротьби, а третього відрізняють величезна працездатність і високі функціональні показники, то їх ведуть по цій дорозі і готують вже на певну позицію, тобто конкретне ігрове амплуа. Крім того, найобдарованіших хлопців підтягують до групи старших на рік, на два за віком. З цією метою навчальні програми підготовки діляться на два блоки. Перший блок (80% навчального часу) має на меті сформувати загальні для всіх учнів якості. Другий блок (20% навчального часу) націлений на розвиток найбільш сильних індивідуальних якостей юних футболістів. Концептуальний підхід до підготовки юних футболістів відображений в аббревіатурі «TIPS»: «техніка, інтуїція, індивідуальність, швидкість» [6]. Висока ефективність голландської системи підготовки юних футболістів (загалом 8 з 10 випускників академій стають професійними футболістами) забезпечується також завдяки і ряду інших важливих її складових. По-перше, завдяки добре поставленій системі відбору. Дітей набирають з семирічного віку, пред'являючи при цьому високі вимоги до кандидатів. Наприклад, в 2005 році в футбольну академію клубу «Аякс» De Toekomst («Майбутнє») із 1100 кандидатів був прийнятий лише один. Комплектування De Toekomst ведеться за допомогою скаутингу. Основним регіоном пошуку учнів є територія з радіусом в 60 кілометрів від академії - це максимально прийнятна відстань, що дозволяє дітям

поєднувати заняття в академії з звичайним життям. На думку керівництва академії, всі діти повинні жити з батьками і вчитися у звичайних школах. Інтернат вони вважають неефективним. Жити в такому інкубаторі для дітей - занадто сильний стрес, це протиприродно. Навіть дітей з-за кордону селять в амстердамські родини. Крім тренерів і лікарів, в штат De Toekomst входять вчителі, які після тренувань допомагають дітям робити домашні завдання. У Аякса є близько 70 скаутів по всій Голландії. Більшість з них не професіонали, а волонтери, які отримують за свою працю символічну винагороду. Найчастіше це абонемент на домашні матчі клубу. Скаут-волонтер може спостерігати за потенційним кандидатом кілька тижнів, місяців, а то й років, після чого його повинен переглянути один з професійних скаутів клубу, який потім рекомендує гравця тренеру певної вікової групи. Батькам чия дитина зацікавила скаутів обов'язково відправляється лист з повідомленням про те, що за їхнім сином відтепер пильно спостерігають і найближчим часом можуть запросити в De Toekomst. Коли батьки віддають дитину в академію "Аякса", вони знають, що тут не просто виховують футболістів, а дають дітям добру освіту. Тренери взагалі в курсі всього, що відбувається з дитиною. Навіть на дитячі турніри обов'язково відправляється викладач, який не дозволить дітям відстати від нефутбольних однолітків.

По-друге, до проведення навчального процесу залучаються висококваліфіковані тренери, які пройшли спеціальну підготовку. З кожною віковою групою працюють два основних тренера, фахівець з техніки, розвитку фізичних якостей, тренер воротарів. Весь процес підготовки контролюється завучем школи, якого ще називають тренером-методистом. Важливо підкреслити, що тренерські посади в Голландії отримати досить складно. Отримання тренерської ліцензії займає шість років. Послаблення роблять тільки для тих, хто зіграв за збірну понад 40 матчів або має значні міжнародні досягнення на клубному рівні. Всі інші зобов'язані пройти тривалий процес підготовки. Після першого року навчання тренер може працювати з дитячими командами, після другого - з юнацькими, після третього - бути асистентом у дорослих командах. Потім два роки практики, і тільки після цього можна вступити на останній курс, щоб отримати ліцензію найвищого рівня. Таким чином, формування тренера проводиться на дуже якісному рівні. Тривалість навчання пов'язана з тим, що викладають не тільки чисто футбольні предмети або фізіологію, але навіть правила поведінки в стресовій ситуації або спілкування з пресою. Широта тренерської освіти в подальшому втілюється в кваліфікацію його вихованців. У Голландії дотримуються правила: тренер для гравців, а не гравці для тренера. Це часто підтверджувалося на найвищому рівні. Федерація футболу Голландії у своїй історії неодноразово займала сторону провідних гравців збірної і змінювала тренера. Робота тренера зорієнтована на розвиток яскравої індивідуальності. Тренер не може собі дозволити образити гравця. Навіть тренувальні завдання гравцям дають не наказним тоном, а пояснюють, які мети вони служать і який ефект дають.

У Нідерландах щороку хлопчик займається у нового тренера. У цій ситуації його виховує не один тренер, а система в цілому. Немаловажним фактором є ідеальні умови для навчальних занять, що забезпечується сучасною матеріальною базою. На 14-ти гектарах землі розміщено сім трав'яних і одне штучне футбольне поле, а також двоповерхова будівля з 14-ю роздягальнями, офісами та іншою необхідною інфраструктурою, тренажерний зал, спортзал і басейн. В Академії застосовується комплекс відеосистем, за допомогою яких тренери можуть переглядати і аналізувати тренування і матчі. Такий аналіз проводиться для всіх груп, починаючи з U-17. На утримання Академії витрачається 6500000 євро на рік [4].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. На рубежі століть в країнах, які займають лідируючі позиції у світовому футболі, функціонують налагоджені організаційно-управлінські системи підготовки та відбору спортсменів в процесі багаторічного вдосконалення. Загалом у розглянутих вище країнах використовуються схожі системи, що мають свою специфіку, що витікає із національних традицій, економічних і матеріально-технічних умов. Відмінності в підготовці юних футболістів у Франції та Нідерландах обумовлені різною роллю і ступенем участі в ній державних, громадських та приватних структур. Отримані результати можуть бути покладені в основу досліджень, присвячених науковому обґрунтуванню підходів до адаптації досвіду країн західної Європи в сфері підготовки футбольного резерву до умов інших країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ляпин М. Глава «программы поддержки талантов» в Германии Ульф Шотт: Готовы поделиться опытом с РФС / М. Ляпин // Советский спорт. – 2010. - №136 (18213). – С. 10.
2. A Review of Young Player Development in Professional Football / the FA, the Football League and the Premier League. - London, 2007. – 43 p.
3. Getchell Ch. US Youth Training Systems vs. England / Ch. Getchell // Soccerlens. – 2008. – P. 11-12.
4. Hyballa P. Mythos niederländischer Nachwuchsfußball / P. Hyballa, H. Poel. - Aachen: Meyer&Meyer, 2011. - 236 p.
5. Kormelink H. Developing Soccer Players: The Dutch Way / H. Kormelink, T. Seeverens: bfp Versand, onLi Verlag, 1997. 143 p.
6. Kormelink H. Jugendfußball in den Niederlanden / H. Kormelink, T. Seeverens: bfp Versand, onLi Verlag, 1999.– 96 p.
7. Krasnoff L. S. Spain v. France: Blueprints for Developing Soccer Talent? / L. S. Krasnoff. - Fairfax: George Mason University: The Center for the Study of Sport and Leisure in Society, 2012. – P. 57-59.
8. Krasnoff L. S. The Making of Les Bleus Sport in France, 1958 – 2010 / L. S. Krasnoff. – Lanham : Lexington, 2013. – 195 p.
9. Maguire J. The impact of elite labour migration on the identification, selection and development of European soccer players / J. Maguire, R. Pearton // Journal of Sports Sciences. – 2000. - № 18 (9). – P. 759–769.
10. Richardson D. Developingsupportmechanisms for eliteyoungplayers in a professionalsocceracademy: Creativereflexions in action research / D. Richardson, D. Gilbourne, M. Littlewood // European Sport Management Quarterly. – 2004. - Vol. 4. - Issue 4. – P. 195-214.
11. Van Lingen B. Coaching Soccer: The Official Coaching Book of the Dutch Soccer Association / B. Van Lingen. – Michigan: Reedswain Publishing, 1998. – 218 p.